

6 Skaitvardžių rūšys pagal sandarą

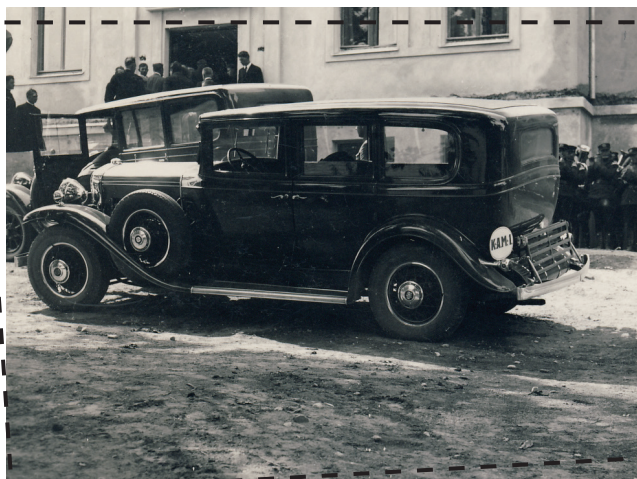
MOKYMOŠI TIKSLAI

- Susipažinsite su skaitvardžių rūšimis pagal sandarą.
- Išmoksite linksniuoti samplaikinius skaitvardžius.
- Įtvirtinsite trupmeninių skaitvardžių linksniavimą.
- Toliau mokysitės matų ir piniginių vienetų santrumpų.

STEBIME

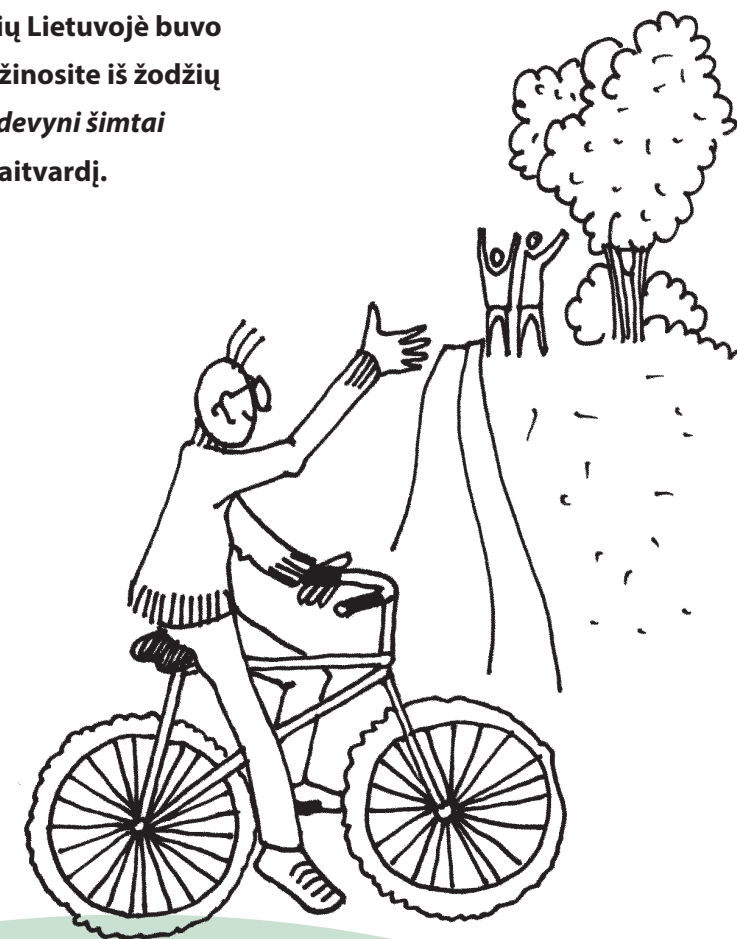
Perskaitykite sakinį ir atlikite užduotis.

1928 metais Lietuvoje buvo automobiliai, o 2016 metais – milijonas du šimtai devyniasdešimt aštuoni tūkstančiai septyni šimtai trisdešimt septyni.



Lietuvos Respublikos prezidento
Antano Smetonos automobilis, 1933 m.

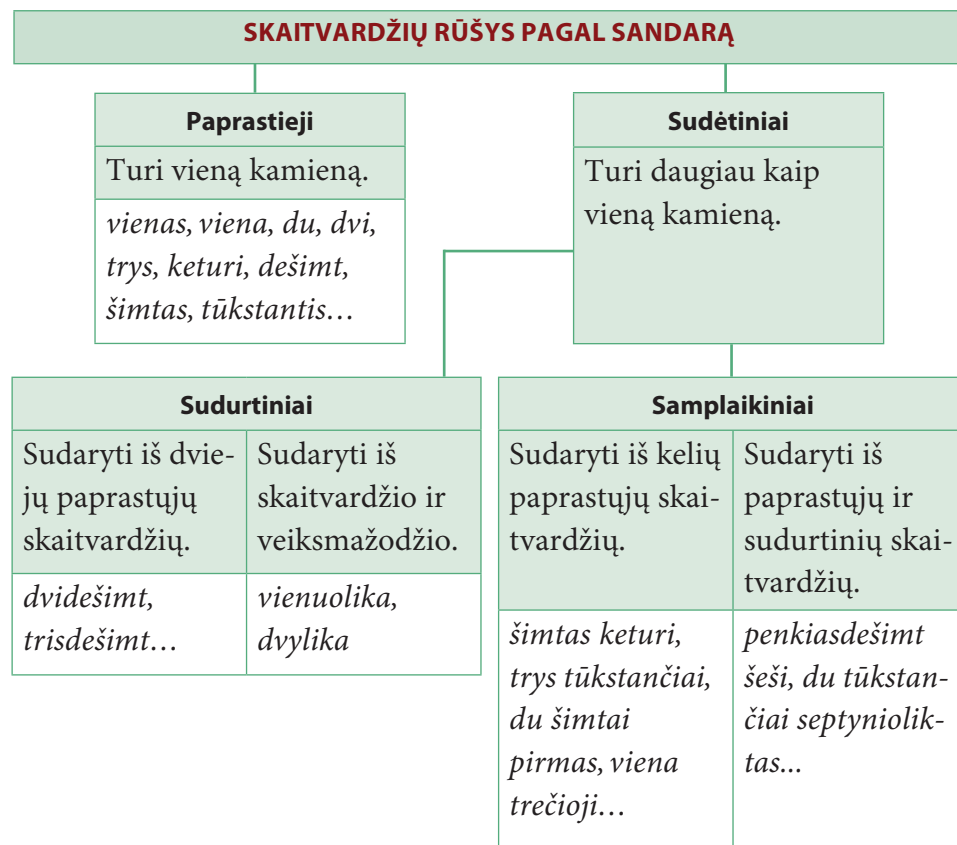
1. Kiek sakinyje pažymėta skaitvardžių?
2. Skaitmenimis užrašykite automobilių skaičių Lietuvoje 2016 metais.
3. Tekste pažymėtą skaitvardį sudaro paprastieji ir sudurtiniai skaitvardžiai. Nurodykite sudurtinius.
4. Kiek automobilių Lietuvoje buvo 1928 metais, sužinosite iš žodžių *šeši, dvidešimt, devyni šimtai* sudarę vieną skaitvardį.



AIŠKINAMĖS



Skaitvardžiai yra nevienodos sandaros. Jie gali būti paprastieji ir sudėtiniai. Panagrinėkite schemą.



Kadangi paprastuosius ir sudurtinius skaitvardžius jau anksčiau aptarėme, dabar įdėmiau panagrinėkime **samplaikinius** skaitvardžius.

Vartojant samplaikinius skaitvardžius, svarbu:

- atpažinti kiekinius ir kelintinius skaitvardžius (jie linksniuojami skirtingai);
- prisiminti, kaip linksniuojami paprastieji ir sudurtiniai skaitvardžiai;
- prisiminti, kaip linksniuojami įvardžiutiniai skaitvardžiai.

Įsidėmėkite, kaip linksniuojami samplaikiniai kiekiniai ir samplaikiniai kelintiniai skaitvardžiai.

SAMPLAIKINIŲ SKAITVARDŽIŲ LINKSNIIVIMAS

Kiekiniai skaitvardžiai

Linksniuojami visi žodžiai (išskyrus linksniais nekaitomus skaitvardžius).

V.	dù	tūkstančiai	trys	šimtai	devyniasdešimt
K.	dviejų	tūkstančių	trijų	šimtų	devyniasdešimt
N.	dviem	tūkstančiams	trimis	šimtams	devyniasdešimt
G.	dù	tūkstančius	tris	šimtus	devyniasdešimt
Įn.	dviem	tūkstančiais	trimis	šimtais	devyniasdešimt
Vt.	dviejuosė	tūkstančiuose	trijuosė	šimtuosė	devyniasdešimt

Kelintiniai skaitvardžiai

Linksniuojamas tik paskutinis žodis.

V.	dù šimtai dvidešimt	septiñtas (-à)
K.	dù šimtai dvidešimt	septiñto (-òs)
N.	dù šimtai dvidešimt	septiñtám (-ai)
G.	dù šimtai dvidešimt	septiñtą (-ą)
Įn.	dù šimtai dvidešimt	septiñtù (-à)
Vt.	dù šimtai dvidešimt	septiñtamè (-ojè)

Atskirai aptarkime kiekinius **trupmeninius** skaitvardžius. Juos sudaro samplaikos, kurių viena dalis (skaitiklis) – pagrindinis moteriškosios giminės skaitvardis, o kita dalis (vardiklis) – kelintinis įvardžiutinis moteriškosios giminės skaitvardis: *vienà antróji, dvi penktosios, dvidešimt dvi šimtosios*.

Trupmeniniai skaitvardžiai reiškia sveikojo skaičiaus dalis, todėl nومانomo daiktavardžio *dalys* giminė lemia trupmeninio skaitvardžio giminę: *vienà ketvirtóji [dalys], dvi trėčiosios [dalys]*.

Įsidėmėkite, kad trupmeninio skaitvardžio pirmoji dalis linksniuojama kaip pagrindinis moteriškosios giminės skaitvardis, o antroji – kaip kelintinis įvardžiutinis moteriškosios giminės skaitvardis.

V.	vienà antróji	dvi penktosios
K.	vienos antrósios	dvių penktųjų
N.	vienai antrajai	dviem penktosioms
G.	vieną antrąją	dvi penktąsias
Įn.	viena antrąja	dviem penktosiomis
Vt.	vienoje antrąjoje	dviuose penktosiose

Trupmeniniai skaitvardžiai reikalauja daiktavardžio kilmininko: vienà antróji óbuolio, dvi trėčiosios valandós.

IVTIRTINAME



1. Baikite rašyti samplaikinius skaitvardžius. Išlinksniuokite du pasirinktus skaitvardžius (vieną kiekinį ir vieną kelintinį).

Kiekiniai:

..... dū,
 trys (mót. g.),
 dvidešimt,
 dvi.

Kelintiniai:

..... antras,
 trečia,
 penktį,
 šimtas

2. Persirašydami sakinius, skaičius pakeiskite kelintiniais skaitvardžiais. Atlikite užduotis.

1. 1009 metais pirmą kartą paminėtas Lietuvos vardas. 2. 1918 metų vasario 16 dieną buvo atkurta nepriklausoma Lietuvos valstybė. 3. 1990 metų kovo 11 dieną atkurta Lietuvos nepriklausomybė. 4. 2018 metais Lietuvą šventė valstybės atkūrimo šimtmetį.

2.1. Skirtingomis spalvomis nuspalvinkite sudurtinius ir samplaikinius skaitvardžius.

2.2. Nurodykite skaitvardžių giminę, skaičių ir linksnį.

3. Perskaitykite sakinius, pavartodami reikiamą kiekinį skaitvardžių linksnį (jei linksniuojami). Užrašykite pažymėtų matų santrumpas.

1. Lietuvoje priskaičiuojama apie (dvīdėšimt dū tūkstančiai) ūpių ir upelių bei apie (dū tūkstančiai aštuoni šimtai penkiasdešimt) ežerų. 2. Lietuvai priklauso apie (devyniasdešimt) kilometrų Baltijos jūros pakrantės. 3. Miškai užima beveik (vieną trečiąją) Lietuvos teritorijos. 4. Žuvinto pelkės durpynų plotas – apie (šeši tūkstančiai aštuoni šimtai keturiasdešimt septyni) hektarus, jis beveik (devyni šimtai devyniasdešimt) hektarų lenkia antrą pagal dydį Lietuvos pelkę – Čepkelių raistą. 5. Stelmužės ąžuolo amžius yra apie (tūkstantis penki šimtai) ar net (dū tūkstančiai) metų, jo apimtį prieš žemės – (trylika) metrų (kamienui apimti reikia (aštuoni devyni) vyrų). 6. Aukščiausias Lietuvos medis – maumedis, jo aukštis siekia (keturiasdešimt devyni) metrų. 7. Į Lietuvos raudonąją knygą įrašytos (septyni šimtai šešiasdešimt septynios) gyvūnų, augalų ir grybų rūšys.



Kuršių nerijos miškai



Zarasų miesto šventė Zaraso ežere

Ilgio matai

kilometras – km
 metras – m
 centimetras – cm
 milimetras – mm

Ploto matai

hektaras – ha
 aras – a
 kvadratinis metras – m², kv. m

4. Perskaitykite obuolių pyrago receptą ir atlikite užduotis.

OBUOLIŲ PYRAGAS „LAIMINGAS“

Reikės:

- 125 g sviesto;
- 150 g rudojo cukraus;
- 3 kiaušinių;
- 100 ml kefyro;
- 150 g miltų;
- 1 kupino šaukštelio kepimo miltelių;
- 2–3 obuolių.



Kaip paruošti

1. Kiaušinius gerai išplakite su cukrumi (plakite apie 5 minutes).
2. Supilkite kefyra ir lydytą sviestą. Dar paplakite.
3. Miltus sumaišykite su kepimo milteliais, persijokite ir įmaišykite į skystą masę.
4. Luptus arba neluptus obuolius plonai supjaustykite ir įmaišykite į tešlą.
5. Kepkite apie 40 minučių iki 180–190 Celsijaus laipsnių įkaitintoje orkaitėje.

4.1. Tarkime, išsirengėte į parduotuvę įsigyti kai kurių recepte nurodytų produktų. Kokio svorio, kokios talpos pakuotes pasirinktumėte? Kiek kainuotų šie produktai? Persibraižykite ir užpildykite lentelę, pavartodami euro ir reikiamas matų santrumpas.

Produktai	Pakuotės svoris, talpa	Kaina
Sviestas		
Cukrus		
Kefyras		
Miltai		
Kepimo milteliai		

4.2. Kokias matų santrumpas vartotumėte užsirašydami recepto dalį „Kaip paruošti“?

Talpos matai

litras – l
mililitras – ml

Svorio matai

tona – t
kilogramas – kg
gramas – g
miligramas – mg

Šilumos matai

kilokalorija – kcal
Celsijaus laipsnis – °C
(atkreipkite dėmesį, kad po skaičiaus paliekamas tarpelis, pvz., 36 °C)

Piniginiai vienetai

euras – Eur
(prireikus galima vartoti tarptautinį kodą EUR arba simbolį €)
centas – ct



5. Trupmenas užrašykite trupmeniniais skaitvardžiais ir atlikite užduotis.

$\frac{1}{3}$ pyrago, $\frac{3}{8}$ teritorijos, $\frac{2}{6}$ valandos, $\frac{1}{2}$ kilogramo.

5.1. Du pirmus skaitvardžius išlinksniuokite kartu su daiktavardžiais.

5.2. Su pateiktais trupmeniniais skaitvardžiais (ir greta jų esančiais daiktavardžiais) sugalvokite po sakinį.

APIBENDRINAME



6. Persirašydami sakinius, įrašykite praleistas raides.

1. Vieną antr_j_ padauginkite iš trijų ketvirt_j_. 2. Prie vienuolikos keturiolikt_j_ pridėkite penkias septint_sias. 3. Keturias penkt_sias pada lykite iš aštuonių penkt_j_. 4. Iš trijų trisdešimt šešt_j_ atimkite šešias dešimt_sias. 5. Užrašykite trupmeną, lygią vienai antr_jai. 6. Antrąją dieną jis perskaitė viena penkt_ja puslapių daugiau.

7. Persirašydami sakinius, skaičius pakeiskite skaitvardžiais. Sakinius perskaitykite balsu.

1. 2017 metais Lietuvos gyventojai ir svečiai galėjo lankytis 104 muziejuose, 83 kino salėse, 2 453 bibliotekose. 2. Daugiausia lankytojų (436 000) sulaukė Lietuvos jūrų muziejus, atidarytas prieš 39 metus. 3. Per 2017 metus 52 šalies teatrai žiūrovus nudžiugino 7 300 spektaklių.



8. Išvyką iš Vilniaus į Trakus planuojantys turistai savo užrašuose praleido santrumpas. Perskaitykite jų užrašus ir pasakykite, kokios santrumpos praleistos. Persirašykite sakinius, pavartodami tinkamas santrumpas.



KELIONĖ IŠ VILNIAUS Į TRAKUS

Trakų salos pilis

Adresas: Trakai, Karaimų ... 43C.

Darbo laikas: nuo 10 iki 19 ...

Bilietai kainuoja: suaugusiesiems – 8,00 ... ;
studentams, senjorams, mokiniams – 4,00 ...

Kelionė

Atstumas nuo Vilniaus iki Trakų – 27 ... 400 ...

Traukinys iš Vilniaus į Trakus išvyksta 13 ... 27 ...
(kelionės trukmė – 33 ...).

Traukinys iš Trakų į Vilnių išvyksta 19 ... 51 ...
(kelionės trukmė – 36 ...).

Bilieto kaina 1 ... 80 ...

9. Vartodami kuo daugiau samplaikinių skaitvardžių, parašykite savo mokyklos arba vietovės, kurioje gyvenate (miesto, miestelio, kaimo, rajono ar pan.), pristatymą.

9.1. Kartu su mokytoju aptarkite, kur ieškosite informacijos, numatykite, kaip pristatysite surinktą medžiagą.

9.2. Užrašydami faktus, skaičius pakeiskite skaitvardžiais. Nurodykite šių skaitvardžių skyrių, poskyrį (jei kiekinis) ir linksnį.

7 Skyriaus apibendrinimas ir įsivertinimas

MOKYMOSI TIKSLAI

- Apibendrinsite skaitvardžio gramatinius požymius, rašybą, kirčiavimo ir vartojimo ypatumus.
- Pakartosite, kada vartojami romėnų skaitmenys.
- Prisiminsite datas, matų, piniginių vienetų santrumpas.

APIBENDRINAME

1. Perskaitykite sakinius ir atlikite užduotis.

1. **Pirmoji** Dainų šventė surengta (*tūkstantis devyni šimtai dvidešimt ketviti*) metais Kaunė. 2. Šventėje sulaukta (*septyniasdešimt septyni*) chorų – dalyvavo apie (*trys tūkstančiai*) dainininkų.

3. Atkūrus Lietuvės nepriklausomybę, Dainų šventė rengiama kas (*ketveri*) metus.

4. (*Du tūkstančiai aštunti*) metais Dainų ir šokių šventės Baltijos valstybėse įrašytos į UNESCO Reprezentatyvųjų žmonijos nematerialaus kultūros paveldo sąrašą.

5. (*Du tūkstančiai devinti*) metais surengta didinga **aštuonioliktoji** Lietuvės tūkstantmečio dainų šventė „Amžių sutartinė“. 6. Šventė subūrė (*tūkstantis penki šimtai septyniasdešimt*) kolektyvų, – atvyko per (*keturiasdešimt tūkstančių*) dalyvių.

1.1. Persirašydami sakinius, pavartokite reikiamą skaitvardžių linksnį (jeigu jie linksniuojami).

1.2. Pažymėtus skaitvardžius užrašykite romėnų skaitmenimis.

1.3. Taisyklingai perskaitykite skaitvardžius.

1.4. Nurodykite 3 sakinyje pavartoto skaitvardžio skyrių, apibūdinkite jo gramatinius požymius (giminę ir linksnį).

1.5. Pabaikite sakinį:

Dainų ir šokių šventės tradicija Lietuvoje gyvuoja metus / metų.



Pirmoji dainų šventė Lietuvoje, 1924 m.



Lietuvės tūkstantmečio dainų šventė „Amžių sutartinė“, 2009 m.

2. Perskaitykite sakinius ir atlikite užduotis.

1. Šimtmečio Dainų šventė vyko 7 dienas (nuo birželio 30 iki liepos 6 dienos).

2. Šventėje dalyvavo apie 36 tūkstančius dalyvių. 3. Folkloro dieną sulaukta daugiau negu 6 tūkstančių dalyvių, Ansamblių vakarą – daugiau negu 4 tūkstančių atlikėjų. 4. Šokių dieną žiūrovus džiugino per 8 tūkstančius šokėjų, o Dainų dieną – per 12 tūkstančių dainininkų.

5. Į šventinius renginius buvo parduota per 30 tūkstančių bilietų, dar 150 tūkstančių žiūrovų apsilankė nemokamuose renginiuose. 6. Bilietų į Dainų šventės renginius kaina svyravo nuo 5 iki 80 7. Bilietai į Dainų dienos koncertą kainavo nuo 10 iki 40

2.1. Persirašydami sakinius, skaičius pakeiskite skaitvardžiais. 6 ir 7 sakiniuose daugtaškių vietose parašykite tinkamą euro santrumpą.

2.2. Nurodykite 1, 2 ir 6 sakiniuose pavartotų skaitvardžių skyrių. Apibūdinkite šių skaitvardžių gramatinius požymius.

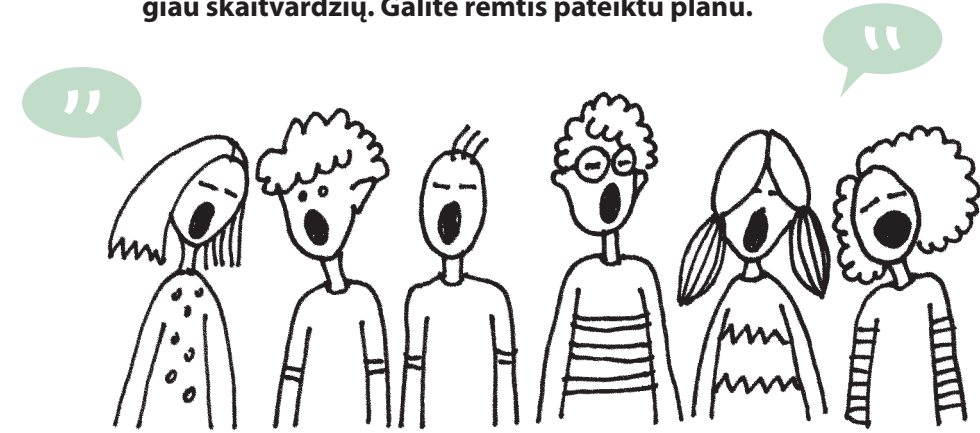
3. Parašykite matų santrumpas.

XXI amžius, 2019 metai, liepos mėnuo, 27 savaitė, 6 diena, 21 valanda, 1 minutė 44 sekundės.

1 762 kilometrai, 65 300 kvadratiniai kilometrai, 250 mililitrai, 3 tonos, 43 Celsijaus laipsniai.



4. Dirbdami grupėmis, apmąstykite, kokią Dainų šventę surengtumėte savo klasėje. Pristatykite savo šventės idėją, pavartodami kuo daugiau skaitvardžių. Galite remtis pateiktu planu.



..... KLASĖS DAINŲ ŠVENTĖ „.....“

1. Data (trumpuoju būdu užrašykite šventės datą).
2. Laikas ir trukmė (parašykite, kada prasidės renginys; numatykite, kiek laiko jis truks).
3. Vieta (šventės vietą aprašykite taip, kad ją nesunkiai rastų žmogus, pirmą kartą užsukęs į jūsų mokyklą).
4. Dalyviai (apmąstykite, kiek turėtų būti dalyvių ir vedėjų).
5. Žiūrovai (numatykite, kiek žiūrovų tilptų, kiek svečių pasikviestumėte į renginį).
6. Programa (vartodami romėnų skaitmenis, parašykite, kokios bus programos dalys; numatykite, kiek laiko truks kiekviena dalis).

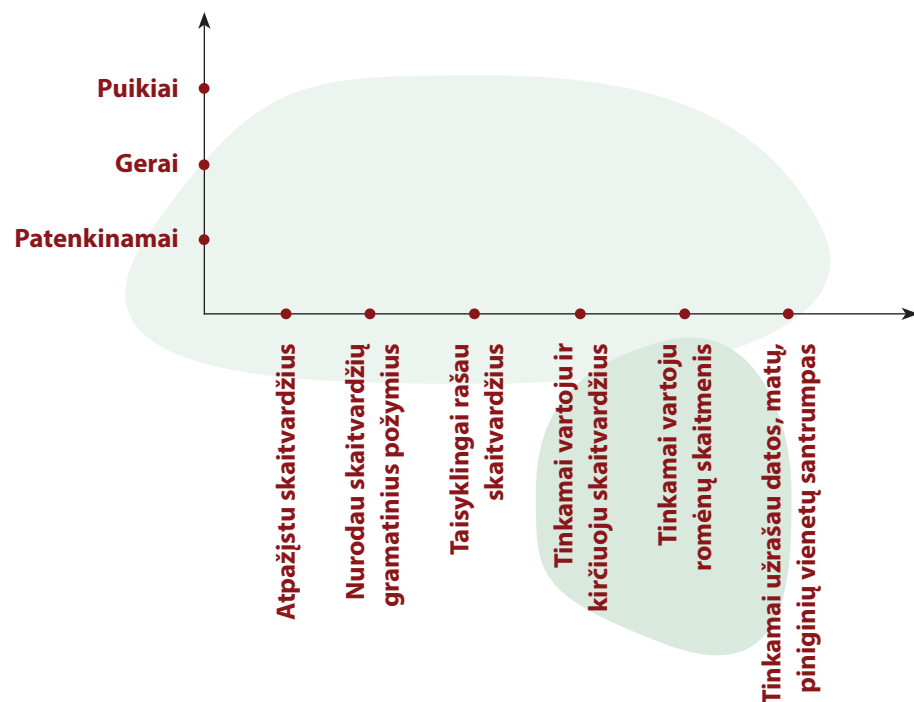




5. Persibraižykite į sąsiuvinį koordinačių ašis. Remdamiesi 1–4 užduotimis, įvertinkite savo gebėjimus. Pažymėkite:

- kaip mokate atpažinti, rašyti ir vartoti skaitvardžius;
- kaip mokate nurodyti skaitvardžių gramatinius požymius;
- kaip mokate vartoti romėnų skaitmenis;
- kaip mokate užrašyti datas, matų, piniginių vienetų santrumpas.

Įsivertinimo rezultatus aptarkite su mokytoju. Numatykite, kaip patobulinsite šiuos gebėjimus.



Neasmenuojamosios veiksmažodžio formos

1. Asmenuojamosios ir neasmenuojamosios veiksmažodžio formos: panašumai ir skirtumai
2. Dalyvio reikšmė ir gramatiniai požymiai. Dalyvių rūšys
3. Veikiamųjų dalyvių daryba, linksniavimas ir vartojimas
4. Neveikiamųjų dalyvių daryba, linksniavimas ir vartojimas
5. Dalyvis sakinyje. Dalyviniai tariniai
6. Dalyviniai pažyminiai
7. Sangrąžiniai ir įvardžiuotiniai dalyviai, jų rašyba, vartojimas
8. Padalyvio gramatiniai požymiai, daryba ir vartojimo ypatumai
9. Pusedalyvio gramatiniai požymiai, daryba ir vartojimo ypatumai
10. Aplinkybės, reiškiamos dalyviu, pusedalyviu ir padalyviu
11. Skyriaus apibendrinimas ir įsivertinimas